ממשלה 5

ממשלת משה שרת

הכנסת השנייה

כ"ב שבט תשי"ד 26.1.1954 - ט' תמוז תשט"ו 29.6.1955

› הממשלה ה-5 בראשותו של משה שרת סמוך ליום כינונה בחברת הנשיא יצחק בן צבי

› שר הסעד והדתות משה שפירא נואם במהלך טקס חנוכת בית כנסת בבסיס צה"ל

הרכב הממשלה

חברי הממשלה ותפקידיהם במהלך תקופת כהונתה

60 שנות ממשלה

משה שרת
ראש הממשלה
ושר החוץ

זלמן ארן
שר בלי תיק

לוי אשכול
שר האוצר

יוסף בורג
שר הדואר

פרץ ברנשטיין
שר המסחר והתעשייה

בן ציון דינור
שר החינוך והתרבות

דב יוסף
שר הפיתוח

פנחס לבון
שר הביטחון

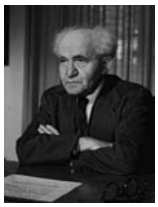

דוד בן גוריון
שר הביטחון

גולדה מאירסון
שרת העבודה

פרץ נפתלי
שר החקלאות

יוסף ספיר
שר התחבורה

יוסף סרלין
שר הבריאות

פנחס רוזן
שר המשפטים

ישראל רוקח
שר הפנים

בכור שלום שטרית
שר המשטרה

חיים משה שפריא
שר הסעד והדתות

› ראש הממשלה משה שרת משוחח עם דוד בן גוריון בשדה בוקר

› מימין לשמאל: ראש הממשלה משה שרת, שר הביטחון דוד בן גוריון, וראש עיריית תל אביב חיים לבנון

קורות חיים

משה שרת 1894-1965

מנהיגי היישוב בארץ ישראל לפני קום המדינה, שר החוץ הראשון (1948-1956) וראש הממשלה השני (1954-1955) של מדינת ישראל.

משה שרת (שרתוק) נולד בחרסון, אוקראינה. אביו, שהיה מראשוני הביל"ויים, עלה לארץ עם משפחתו ב-1906 והתיישב בכפר הערבי עין-סנייה שמצפון לרמאללה. שם רכש שרת את בקיאותו בשפה הערבית. כעבור שנתיים עקרה המשפחה לתל אביב ועם סיום לימודיו בגימנסיה הרצליה כבוגר מחזור א', נסע שרת ללמוד משפטים באיסטנבול, כדי שיוכל לייצג את היישוב מול השלטונות העות'מניים, אך לימודיו נקטעו עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה, ב-1914. ב-1916 התגייס לצבא העות'מני, סיים קורס קצינים, וכשולט בשפות תורכית, גרמנית וערבית שירת כמתורגמן. בתום המלחמה התמנה לעוזרו של גואל הקרקעות יהושע חנקין ועבד עמו בוועד הצירים. ב-1921 נסע ללונדון ללימודים וב-1925 שב ארצה והיה סגן העורך הראשי של עיתון דבר. ארבע שנים לאחר מכן, עם הקמת השבועון האנגלי של העיתון, התמנה לעורכו. ב-1931 נקרא על ידי חיים ארלוזורוב, מנהל המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית, לשמש כעוזרו. ב-1933, לאחר רצח ארלוזורוב, נבחר למלא את מקומו. כראש המחלקה המדינית ניהל שרת את המגעים עם השלטונות הבריטיים. הוא התמסר למפעל ההתיישבות, ובין היתר היה אחראי לתכנון המדיני של מפעל "חומה ומגדל" שבמסגרתו הוקמו ברחבי הארץ עשרות יישובים, שהיוו בסיס לגבולות המדינה העתידית. כמו כן פעל שרת להקמת נמל תל אביב, לאחר שנמלי יפו וחיפה הושבתו בשנות המרד הערבי, ולהקמת "משטרת היישובים העבריים" ששימשה, במדים בריטיים, כזרוע חוקית של ה"הגנה".

אחד מהישגיו הבולטים של שרת היה מפעל ההתנדבות לצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה ובשיאו הקמת הבריגדה, החטיבה היהודית הלוחמת. כשהחריף מאבק היישוב בשלטון הבריטי, אחרי המלחמה, ביצעו הבריטים חיפושי נשק ומעצרים המוניים. ביוני 1946, במהלך ה"שבת השחורה", היה שרת אחד ממנהיגי היישוב שנעצרו וישב במחנה המעצר לטרון כארבעה חודשים.

עם קום המדינה התמנה שרת לשר החוץ וניהל את המאמצים לקבלת ישראל כחברה באו"ם ולקשירת קשרים עם מדינות העולם. הוא הקים ועיצב את משרד החוץ והיה שותף פעיל בהשגת הסכם השילומים עם גרמניה, שעליו חתם ב-1952 בשם ישראל. בינואר 1954, לאחר פרישת בן גוריון מן הממשלה, נבחר שרת למלא את מקומו. בעקבות פרשת "עסק הביש" אשר חשפה רשת ריגול וחבלה ישראלית במצרים ופעלה ללא ידיעת ראש הממשלה, התפטר שר הביטחון פנחס לבון ודוד בן גוריון שב למלא את מקומו. בבחירות ב-1955 נבחר בן גוריון לראשות הממשלה ומשה שרת הוסיף להחזיק בתפקידו כשר החוץ. אולם המחלוקות שהתעוררו בין שני המנהיגים בנוגע לפעולות התגמול שביצעה ישראל בשטחן של מדינות ערב לא שככו ואף החריפו.

משה שרת התפטר מהממשלה ביוני 1956. לאחר פרישתו היה יו"ר בית ההוצאה לאור "עם עובד" ויו"ר המוסד החינוכי עיוני "בית ברל". ב-1961 נבחר ליו"ר ההסתדרות הציונית העולמית והסוכנות היהודית, וכיהן בתפקידים אלה עד מותו ב-7 ביולי 1965.

מילים ומנהיגות

מתוך הודעת ראש הממשלה משה שרת

בישיבה 359 של הכנסת השנייה, כ"א שבט תשי"ד (1954)

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה. יש לי הכבוד והזכות להודיע לכנסת כי בתוקף התפקיד שהטיל עלי נשיא המדינה עלה בידי, בעזרת חברים, להקים ממשלה חדשה, אשר הנני למסור עכשיו לידיעת הבית את הרכבה ולבקש בשבילה את אמונו.

הצורך בהקמת ממשלה חדשה נבע מהתפטרות הממשלה הקודמת שבאה בעקבות התפטרותו האישית של ראש הממשלה. זו הפעם הראשונה מוקמת ממשלה במדינתנו אשר דוד בן גוריון אינו עומד בראשה ואינו נמנה עם חבריה. המוני אזרחי המדינה שמעו בצער עמוק ובדאגה חמורה על פרישתו ממשמרת האחריות העליונה של ראש הממשלה הראשון בישראל - האיש אשר עמד בראש מאבקנו הלאומי בארץ זה שתי עשרות שנים כמנהיג נחוש החלטה, גדול אמונה וברוך חזון, אשר בשעה היסטורית מכרעת הציב את העצמאות הממלכתית לאלתר כמטרה ליישוב ולתנועה הציונית כולה ולא נרתע מכל סיכון לבצעה, אשר ניצח על מערכות מלחמת עצמאותנו כמצביא עשוי לבלי חת, אשר כמדינאי דגול ורב השראה ניהל את המדינה בשנות קיומה הראשונות - תקופת גידול נועז ומאמצי ביצרון קשים, ואשר ארגן ועיצב את משגב ביטחון המדינה - צבא ההגנה לישראל - כבנאי כביר תנופה וצופה למרחוק. רצונו של אדם הוא כבודו. האומה כולה רוחשת הערצה לכוח הנפשי שגילה קברניטה לנטוש את הגה השלטון - הבה נקווה כי רק לתקופת מה - ולחדש נעוריו כאיש שורה בחיים האזרחיים ובחזית החלוצית. ערכים מדיניים ומוסריים שהנחיל דוד בן גוריון לחבריו ולמדינה כולה ודפוסים שיצק לחייה הממלכתיים של האומה הם מורשת יקרת ערך אשר כל ממשלה בישראל תהיה מצווה לשמור עליהם ולהאדירם.

הממשלה המתייצבת בזה לפני הכנסת לא באה להכריז על תכנית פעולה חדשה. היא רואה עצמה כהמשך ישיר של הממשלה הקודמת והיא שומרת אמונים למערכת קווי היסוד אשר הובאה על ידי ראש הממשלה הקודם לפני הכנסת ביום ד' בטבת תשי"ב ואושרה על ידי הכנסת למחרת היום. סעיפים מסוימים של אותה תכנית יצאו כבר לפועל ואחרים נמצאים בתהליך ביצועם. מנוי וגמור עם הממשלה החדשה לשקוד בתקופת כהונתה עד לבחירות הבאות על הגשמתם ההדרגתית של קווי יסוד אלה, מתוך הקדשת תשומת לב מיוחדת לאותם סעיפי התכנית אשר צורכי הזמן משווים להם דחיפות יתרה.

הממשלה שיש לי הכבוד להציג לפני הבית נתמכת על ידי ארבע מחמש הסיעות שהיוו את הקואליציה הקודמת: מפלגת פועלי ארץ ישראל, הציונים הכלליים, הפועל המזרחי והמזרחי. ארבע מפלגות אלו הסכימו מחדש לשאת שכם אחד באחריות לשלטון ובעול בניין המדינה. איחוד כל הכוחות הבונים והאחראים באומה, המוכנים לתת יד זה לזה לשם שירות הכלל ומילוי משימות הדור, הוא צו עליון למדינת ישראל בתקופה זו של חבלי גידול, תהליכי התמזגות, מאמצי בניין, לבטי התבססות כלכלית ומערכות בלתי פוסקות של התגוננות מדינית וביטחונית. הממשלה החדשה אינה מסתפקת בתמיכתם של אלה העומדים איתן מאחוריה. היא פונה גם לסיעות שמחוץ לקואליציה ומבקשת עזרתן בביצוע התפקידים המוטלים עליה למען כלל האומה ועתיד המדינה.

היא קוראת לכל אזרחי המדינה, בני כל העדות והמעמדות שבתוכה, להתלכד מסביבה, להגביר את האחדות והמשמעת הפנימית ולשאת באמונה בנטל החובות כלפי המדינה אשר הממשלה תשקוד על חלוקתו הצודקת. עזרת הכול דרושה לממשלה במאמצים שהיא רואה עצמה מצווה עליהם יום יום להקלת האבטלה, לסיפוק צורכיהם של המוני התושבים, לביסוס המשק, להרחבת ההתיישבות החקלאית, לפיתוח התעשייה ואוצרות הטבע, לחיסולן ההדרגי של המעברות, להבטחת שיכון קבע, להגברת העלייה, להגנת עצמאותה וביטחונה של המדינה ולעמידה בשער נגד כל פגיעה והתנקשות בזכויותיה החיוניות.

הממשלה מושיטה יד אחים לתפוצות העם היהודי, בראש וראשונה לתנועה הציונית ולכל הארגונים והמוסדות המסייעים למדינת ישראל בבניינה ובכינוס פזורי העם בתוכה. היא שולחת ברכתה הנלבבת לכל החרדים לשלומה של ישראל ולכל המייחלים לבשורת עלייתה במעלות הביסוס והשגשוג, הכיבוד והיצירה. היא קוראת גם לאותם חלקי העם אשר נגזר עליהם כיום אלם וניתוק - לשמור אמונים לציון. היא תובעת עזרה ביתר שאת מאלה שיש לאל ידם לעזור לביצורו המהיר של מפעל התקומה הלאומית הגלום במדינת ישראל.

פני הממשלה לעבודה קשה. היא תחתור בלי הרף להעלות קרן ישראל בחומר וברוח, במשק ובתרבות, במעמד בינלאומי ובמילוי שליחותו ההיסטורית של העם היהודי ולעשותה גורם של שלום וקדמה במזרח התיכון ובעולם.

ראש הממשלה משה שרת, שר הביטחון פנחס לבון (מימינו), הרמטכ"ל משה דיין (משמאלו) בדרכם לטקס סיום קורס קצינים בבה"ד 1